

**Verklaring van de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal,
mr. G.J. de Graaf, in de plenaire vergadering van de Eerste Kamer op dinsdag
18 juni 2013**

Tot mijn teleurstelling is de afgelopen week, zes weken na de verenigde vergadering waarin de Koning is beëdigd en ingehuldigd, beroering ontstaan over mijn werkwijze bij de voorbereiding van de benoeming van de leden van een commissie van in- en uitgeleide die de taak had de Koning en de Koningin binnen te leiden in de verenigde vergadering en hen aan het eind ook weer naar buiten te geleiden.

Vorige week woensdag stond er een artikel hierover in de Volkskrant. Dat leidde tot een brief van de fractievoorzitter van de PVV in deze Kamer. Bij de regeling van werkzaamheden in de Tweede Kamer kwamen er vragen naar voren. De brief van de heer Marcel de Graaff heb ik op woensdagavond beantwoord en op donderdagmorgen heb ik die brief in afschrift aan de Voorzitter van de Tweede Kamer gestuurd ter beantwoording van de vraagpunten die in het korte debat in de Tweede Kamer naar voren zijn gebracht. Donderdagmiddag ben ik met de Griffier naar Londen gereisd om deel te nemen aan de jaarlijkse conferentie van Senaatsvoorzitters. Daar waren tussendoor telefonische contacten met Den Haag. Donderdagavond, na het diner, stelde ik vast dat met mijn brief de onrust niet was verdwenen, en moest ik constateren dat mijn onafhankelijkheid in het geding was. Op die gronden zag ik mij genoodzaakt het voornemen aan te kondigen vandaag af te treden als Voorzitter

Mag ik voorop stellen dat de benoeming van de commissie van in- en uitgeleide een van de vele onderwerpen was die in de aanloop naar 30 april mijn aandacht als Voorzitter van de verenigde vergadering vroegen. [Ik heb dit geen moment als de meest ingewikkelde kwestie gezien. Het ging om een commissie met een overzichtelijke ceremoniële taak. Er zijn onderwerpen die veel meer hoofdbrekens hebben gekost, zoals het uitnodigingenbeleid, de placering, de opluistering van de plechtigheid, de inrichting van de kerk, de relatie met andere plechtigheden en festiviteiten die dag, en meer dan iets anders: alles wat te maken had met de logistiek, de vervoersbewegingen en de beveiliging van de Koninklijke familie en de aanwezigen in de Nieuwe Kerk. De voorbereiding van 30 april was voor de betrokken medewerkers en mijzelf

vooral een grote organisatorische, logistieke klus, waarvoor ik als Voorzitter van de verenigde vergadering de eindverantwoordelijkheid droeg.]

Het reglement van orde van de verenigde vergadering maakt in artikel 54 duidelijk dat de Voorzitter de leden van een eventuele commissie van in- en uitgeleide in de vergadering uit de leden van de Staten-Generaal benoemt. De Voorzitter heeft daarin de vrije hand. Het reglement kent geen criteria. De Voorzitter moet die benoeming dus als een verstandig bestuurder, met een goed oog voor de verhoudingen binnen de Staten-Generaal verrichten. Van belang is dat de Voorzitter tot een resultaat komt waarvan iedereen na afloop kan zeggen: hij heeft in redelijkheid tot de keuze van de door hem aangezochte leden kunnen komen.

Als het reglement verder niets zegt over de te volgen werkwijze, is het goed naar precedents te kijken. Die waren er twee: in 1948 en 1980. Bij die beide gelegenheden benoemden mijn toenmalige ambtsvoorgangers, naast de Voorzitter van de Tweede Kamer als voorzitter, alle fractievoorzitters uit de Eerste Kamer en uit de Tweede Kamer in de commissie van in- en uitgeleide. Dat is het eerste wat ik ernstig overwogen heb. Ik heb daarover begin februari met mijn collega, de Voorzitter van de Tweede Kamer, gesproken. Ik heb van meet af aan mijn twijfels gehad over een commissie met alle fractievoorzitters. En dat had maar met één ding te maken, de omvang die een dergelijke samenstelling meebracht. Ik vroeg mij echt af of een commissie van verwelkoming van het koningspaar bestaande uit 25 leden (voorzitter, 23 fractievoorzitters en een griffier) niet teveel van het goede zou zijn. Die gevoelens werden sterker toen ik opnamen zag uit 1980. Toen waren er minder fractievoorzitters dan nu, maar was de groep ook al groot en dat gaf een wat rommelig beeld. Nog sterker werden de gevoelens toen ik de Nieuwe Kerk bezocht. Ik zag dat de afstand van de ingang bij de Dam naar de plaats waar het podium zou komen, vrij kort was. Om daar dan het koninklijk paar te laten verwelkomen en vooraf te laten gaan door een stoet van 25 mensen uit de Staten-Generaal, achtte ik logistiek en organisatorisch niet doenlijk. Het zou geen mooi plaatje opleveren. Uitsluitend om die reden heb ik mijn collega daarna gebeld en gezegd: dit gaat niet lukken, laat mij nadenken over een alternatief. Ik kom met een ander voorstel. Dat heeft even geduurd, omdat er zaken te regelen vielen die op korte termijn aandacht vroegen. In de tussentijd

heeft het inhuldigingbureau , in verband met de mogelijkheid dat de fractievoorzitters in de commissie zouden komen, aan de secretariaten van de fractievoorzitters gevraagd of hun CV's nog actueel waren. De CV's van de leden van commissies van in- en uitgeleide plegen aan het Hof te worden toegezonden, opdat de leden van de Koninklijke familie (in casu de Koning en de Koningin) weten wie zij ontmoeten. Dat verzoek gold alle fractievoorzitters, en niet alleen de heer Wilders. Ik heb vervolgens tegen mijn collega gezegd: laten wij kiezen voor een kleine commissie. Mijn voorkeur had aanvankelijk: een voorzitter, één lid Eerste Kamer en één lid Tweede Kamer, begeleid door griffier. Uiteindelijk ben ik met mevrouw Van Miltenburg op 5 leden plus griffier uitgekomen. Mijn collega bleef een voorkeur houden voor alle fractievoorzitters, maar ze heeft zich verzoend met de beslissing die ik als eindverantwoordelijke heb genomen. Ik wil benadrukken dat – anders dan gesuggereerd wordt – bij deze omslag van grote commissie naar kleine commissie geen enkele rol gespeeld heeft de wens deze of gene fractievoorzitter buiten te sluiten. Aan dat besluit lag geen enkele politieke opvatting ten grondslag.

Vervolgens moest ik bepalen hoe ik tot de keuze van vier leden van de Staten-Generaal (naast de Voorzitter van de Tweede Kamer) zou komen. Voor Prinsjesdag is jaren de volgende benadering gekozen:

1. Voorzitter Tweede Kamer;
2. Lid met de hoogste anciënniteit uit de grootste partij van de Eerste Kamer;
3. Lid met de hoogste anciënniteit uit de grootste partij van de Tweede Kamer;
4. Lid met de hoogste anciënniteit uit de een na grootste partij van de Eerste Kamer;
5. Lid met de hoogste anciënniteit uit de een na grootste partij van de Tweede Kamer;

En zo verder naar de derde partijen, en eventueel vierde partijen.

In deze, jaren gevolgde, benadering bleven de fractievoorzitters buiten beschouwing en kwamen de kleinere partijen op Prinsjesdag nooit aan bod.

Deze benadering zou voor 30 april betekend hebben: twee mensen uit VVD-kring en twee mensen uit PvdA-kring; voor de Eerste Kamer: Heleen Dupuis en Marijke Linthorst, en voor de Tweede Kamer: Helma Neppéus en Mariëtte Hamer. Dat dit vier vrouwen (plus de voorzitter en griffier) zou hebben betekend, weet ik pas sinds gisteren, want deze weg, hoezeer aansluitend bij een beproefde praktijk, heb ik als boven de partijen staand voorzitter niet willen volgen. Ik vond dat een variëteit aan partijen wenselijk was. Ik teken aan dat ik vorig jaar op Prinsjesdag voor onze Kamer al ben afgeweken van het uitgangspunt dat alleen de grootste partijen aan bod konden komen door Tineke Slagter en Hans Engels in de commissie te benoemen, omdat ik recht wilde doen aan het feit dat hun anciënniteit hoger was dan die van in aanmerking komende leden van grotere partijen. Ik vond dat leden van kleinere partijen ook eens in aanmerking moesten komen. Ik merk overigens ook op dat ik in de commissies voor Prinsjesdag zowel in 2011, als in 2012 ook een lid van de PVV heb benoemd.

Ik heb voor mijn handelen naar 30 april toe de volgende criteria gekozen en die ook besproken met de Voorzitter van de Tweede Kamer:

- Anciënniteit als lid van de Eerste, respectievelijk Tweede Kamer;
- Niet twee leden van een zelfde politieke partij;
- Juiste mix van mannen en vrouwen.

Vervolgens heb ik van de griffies lijstjes gevraagd met de namen van de hoogst geplaatsten naar anciënniteit. Dat leverde twee lijstjes van vier personen op.

Voor de Eerste Kamer:

- Holdijk
- Van der Linden en Dupuis, ex aequo
- Linthorst.

Voor de Tweede Kamer:

- De Wit, Hamer, Van Bommel, en Van der Staaij, ex aequo.

Zoals in de brief staat, heb ik de heren Holdijk en Van der Linden benaderd en hun instemming verkregen; collega Van Miltenburg zou haar leden gaan benaderen. Dat leverde een acceptatie op van mevrouw Hamer en een

weigering van de heren De Wit en Van Bommel. Mevrouw Van Miltenburg heeft mij dit meegedeeld en gezegd dat ze vervolgens toe was aan de heer Van der Staaij, hetgeen qua anciënniteit volledig klopte, maar spanning opleverde met het criterium: niet twee van dezelfde partij. En ook spande het een beetje met het criterium juiste mix man/vrouw, maar omdat ook de voorzitter vrouw was, vond ik dat minder een punt. Ik ben nagegaan wie, als er geen oplossing gevonden kon worden bij de hoogste vier naar anciënniteit in de Tweede Kamer, vervolgens naar dat criterium in aanmerking zouden komen: dat waren: Arib op 5 en Wilders op 6.

Ik achtte het volkomen op zijn plaats de oplossing te zoeken binnen de groep van twee keer vier die qua anciënniteit boven aan stonden. Ik besepte dat, wilde de heer Van der Staaij (als een van de top vier van de Tweede Kamer) in aanmerking kunnen komen, de heer Holdijk zou moeten wijken. Hoewel de heer Holdijk individueel de hoogste anciënniteit van allemaal had, vond ik het toch juist hem te vragen een stap terug te doen, omdat – indien hij daartoe bereid was – dat in de gegeven situatie een resultaat zou opleveren dat het meest recht deed aan de drie criteria in samenhang genomen:

- Twee van de drie ‘oudsten’ van de Eerste Kamer
- Twee van de vier - gelijkelijk - ‘oudsten’ uit de Tweede Kamer
- Twee mannen, twee vrouwen
- Niet twee van eenzelfde partij.

Van der Linden, Dupuis, Hamer en Van der Staaij, ik vond dit als voorzitter een mooie vertegenwoordiging uit de Staten-Generaal . De heer Holdijk voldeed desgevraagd aan mijn verzoek. Ik heb dat gecommuniceerd met mijn collega van de Tweede Kamer en die heeft de heer Van der Staaij gevraagd die instemde. Ik ben dus niet toegekomen aan mevrouw Arib en ik ben niet toegekomen aan de heer Wilders. Dat mijn hele beleid bij het samenstellen van de commissie gericht zou zijn geweest op het weren van de heer Wilders, houd ik volstrekt tegen. Als de heer Wilders, gelet op de criteria in samenhang bezien, de voor de hand liggende kandidaat was geweest, dan had ik hem benoemd. Ik heb in alle eerlijkheid in een telefoongesprek met de Volkskrant gezegd dat een plaats van Wilders in de kleine commissie veel aandacht zou hebben getrokken. Ik kwam uit op een goed resultaat binnen de kring van de

drie plus vier hoogst geplaatsten qua anciënniteit, en kon ook recht doen aan de twee andere criteria.

Er is veel onzin over deze kwestie geschreven en gezegd. Ik betreur het zeer dat er door anonieme bronnen van alles geroepen wordt, waar ik mij niet tegen kan verweren. Het is volstrekt onwaar wat de gerenommeerde commentator Chavannes zaterdag in NRC handelsblad schreef, nl. dat de heer Wilders eerst voor de kleine commissie gevraagd was, en er daarna weer uitgezet is. Als dat zo zou zijn gebeurd, had de heer Wilders toch wel vóór 30 april aan de bel getrokken?

In mijn verklaring uit Londen van vorige week donderdagavond heb ik gezegd dat mijn onafhankelijkheid in het geding is. Een dergelijk beeld is niet goed voor een Kamervoorzitter. Daarom heb ik mijn voornemen tot aftreden aangekondigd. Dat betekent niet dat ik zelf meen niet juist te hebben gehandeld. Ik heb naar eer en geweten gehandeld, onafhankelijk zoals het een Voorzitter betaamt. Vanuit die onafhankelijkheid heb ik in de Eerste Kamer aan de belangen van alle partijen steeds recht proberen te doen. Ook bij de voorbereiding van de verenigde vergadering van 30 april heb ik willen handelen zoals een goed voorzitter betaamt, onpartijdig en zonder vooringenomenheid. Ik betreur het zeer dat daaraan op het punt van de samenstelling van de commissie van in- en uitgeleide door sommigen getwijfeld wordt.

Twee jaar geleden hebt u mij tot uw Voorzitter gekozen. Ik vind dat nog altijd een grote eer. Ik heb het ambt met ongelofelijk veel plezier vervuld, omdat de Eerste Kamer een deel van het parlement is met een duidelijk toegevoegde waarde en omdat de Senatoren, ondanks de verscheidenheid aan politieke opvattingen, op constructieve manier het debat met elkaar voeren. We zijn een parttime parlementair huis met een kleine staf en een bescheiden budget, maar we kunnen ons in daadkracht, efficiency en resultaat meten met alle Senaten in Europa. Het kwam op mijn weg de verenigde vergadering te mogen voorbereiden waarin het nieuwe staatshoofd werd beëdigd en ingehuldigd. We hebben hard gewerkt om er een voor Nederland prachtig evenement van te maken. De vele reacties uit binnen- en buitenland geven aan dat we daarin geslaagd zijn. Ik treed nu terug als uw Voorzitter, omdat, zoals ik zei, het niet goed is als aan de integriteit van de Voorzitter van de Eerste Kamer getwijfeld wordt. Formeel leg ik mijn functie neer op het moment dat u de nieuwe

Voorzitter hebt gekozen. Tot dat moment draag ik het voorzitterschap op de voet van artikel 9 van ons Reglement van Orde tijdelijk over aan onze Ondervoorzitter, Hans Franken.

Dank u wel.